

Vstraniše.

Kadar se hiša zida, narmanjši reč, en kamenček veliko pomeni. Takó imá tudi rast in razpad kmetovanja svoj vzrok splòh v majhnih rečeh. Per dobrim kmetijstvi se narmanjši reč ne spregleda, nobena stvarca se v nemar ne pustí. Zato že prigovor uči, de gospodinja tri vogle derží, de si se ravno le z malimi opravki pečá. Mi bo po tém takim kdo zameril, de od reči govorim, za katero še ni lahko gospodarju v misel prišlo, se méniti? Saj še imena med Slovenci nima, takó malo se zmenijo za njo. Kdor jo imenuje, ji pravi po ptujih jeziki: Abtritt, Retirad, Privet; in če ji sekret reče, misli, de jo je imenoval po slovensko. Jas ji za to dobo vstraniše rečem zavoljo tega, kër se vse v njo v stran spravlja, kar nikamur drugam ne kaže. Oznani kdo boljši imé v novicah, mi bo všeč.

In to vstraniše, pravim, de bi per vsaki hiši moralo biti: ni táko za nič, kakor marsikdo med kmeti misli. Sitno mi je reči, pa še sitneji se prebivavcam tacih hiš godí, kjer vstraniša nimajo. Kolikokrat mora človek, ki memo táke hiše gré, obraz na drugo stran obrniti —! Pa tudi dober želodez mora imeti, ki se taki nesnažnosti bliža. Kakó sitno je pa tudi to za domače ljudi, sosébnó za táke, ki bolehajo. Večkrat bi se kdo rad pomudil per taki hiši, pa potreba ga sili, de odrine. Že poti okoli takih vasí, kjer vstraniš ni, so večkrat take, de ni izreči.

Razun nesnage in mnogotere sitnobe, je pa tudi še zguba per kmetovanji, ako je hiša brez vstraniša. Koliko se jih premrazi, ki hodijo na veter in dež k potrebi. Lahko, de še svinje včasi od tega zbolijo, ko okoli voglov takih nesnažnih hiš letajo; sosébnó, ako je kak bolehen človek per potrebi bil. Mende tudi svinskemu želodcu vse ne tékne. In potem pride narboljši gnoj v nič. Vprašajte kakiga učeniga kmetovavca, in povedal vam^obo, kakó visoko angležki kmetovavzi človeški gnoj cenijo, in kaj vse z njim počnejo, de jim več verže: vi ga pa puftite v nič priti, in večkrat slabejiga živinskiga za dragi dnar kupite!

Naredí naj si tadaj vsak, kdor ga še nima, vstraniše blizo hiše, ako se da takó, de bo tudi ob dežju mogoče, do njega v suhim priti: tóde na takim mestu, de ne bodo zamogle svinje blizo. Zadej se naredí precej globoka jama, de se cló nič gnojá ne razgubi, in de ga dež ne odpeljá. V to jamo se méčejo smeti, stare cunje, oglodane kosti, obnošeno usnje, in večkrat kako betvo listja ali slame: takó ti ne pride nikdar smrad v hišo, in kar hočeš narbolje pognojiti, s tem gnojem pognoji, in bo rastlo, de bo veselje.

Nekaj od Slovincov.

(Na dalje.)

6. Take pesmi se imenujejo slovenske narodne (national slovenisch), kër so zložene od slovenskiga naroda. Nektéri Slovenci ne razločijo, kakor je potreba, teh dveh besedi: narodno in nerodno. Narodno je nekaj lepiga, kar je jednimu ali drugimu narodu lastniga, zato se reče narodnost: Nationalität. Nerodno je pa nekaj malovredniga, Ungeschicklichkeit. Gerdo bi bilo, ako bi mi te dve clo različne besede razločiti ne znali. Zato v glavo si jo zarezimo! — Te slovenske pesmi so večidel kratke, ljubke, proste, takó zložene da

jih že iz glave znaš, ako jih samo jedankrat ali dvakrat slišiš; so stare po sto, po dve, tristo let in še starejši. Starejši je, bolj je lepa. Na to se moreš zanesti. Ako bi posébnó lepa ne bila, bi jo Slovenci, davno že bili opustili in pozabili. Tudi nove pesmi so lepe, tode večidel so zložene, kakor je ravno šega med učenimi, pesme zlagati. Sadaj se jim zdi lepo jedno, sadaj drugo. Kadaj terdijo, da so tiste pesmi naj lepši, ktere so prav zavite, takó da jih moraš po dva ali trikrat prebrati, da jih samo razumiš. Kadar je taka šega med učenimi, tadaj vse vije na pesmih, kakor na nekaki terti. Dokler taka navada, taka šega vlada, so take zapletene pesmi lepe; kakor hitro se šega spremeni, pa nikomur ne dopadejo več. Pesmi naroda pa niso po kakih šegah napravljene, temuč so zložene, kakor človeku serce kaže; človeško serce se sicer tudi spreminja, pa si vender vselej podobno ostane — ostane zmiraj serce človeško. Pa tudi naše narodne pesmi ostanejo lepe, dokler bode našiga naroda na svetu kaj. Od njih se mora učiti slovenski pevec in slovenski godec, kakó se mora zapeti ali zagosti, da našem ljudem dopade. Bolj je pesem podobna narodnam, lepši je.

7. Mnogo sim zbiral in prebiral med slovenskimi pesmi in to med svetimi in med posvetnimi; pa več pesim sim slišal ali bral, ljubeznivši so se mi zdeli naši Slovenci. Ne verjel bi mi ti, ljubi prijatelj! koliko pesem sim pregledal in poslušal — in med celo to množico so bile nektére bolj, manjlepo zložene — — pa gerdih, nesramnih nisim našel, zvunaj jedne same, v kateri se jedan pijan žganjar košáti, kakó je z sterganimi hlačmi pijančeval. Poštení Slovenci, ki se le nad lepim poštenim petjem veselijo! Še posvetne so takó lepe, da jih skorej od cerkvenih ne poznaš. Ako bi jez hotel pesmi praviti, bi se mi jih nabralo skorej za jedne bukvice; jez tukaj le jedno napišem, ki je iz sv. Križa blizo Ipave, in sam se lahko prepričaš, da so še posvetne svetim prav podobne.

Lepa krajnska dežéla.

1. Tam stoji gora Iblanska
Na lepim ravnim vertiču.
Češčena roža Marija! *)
2. Polhen je rožic nasajen
Plavih, rudečih in višnjevih.
3. Marija po vertiču prangala,
Lepe rožice je tergala.
4. Marija takó pravi, govori:
Ko bi bil zdej tú ljub moj sin!
5. Ko bi bil zdej tú ljub moj sin,
Bi mu krancel narejala.
6. Marija še tega ne zgovori,
Nje ljubi sin za njo stoji.
7. Od kod si hodil, kjè si bil?
Povsod sim hodil, povsod sim bil.
8. V krajnski dežéli nisim bil.
Komu si pustil krajnsko stran?
9. Notri sim pustil lepe ljudi,
Mirne ceste, frišne vodé.
10. Vsim vernim dušam sveti rej
Ki nam ga vsim vkupej dej.
Češčena roža Marija!

Naše šege, pripovedke in narodne pesmi so živi spomeniki, ki nam kažejo, bolj kakor napisi na kamnih, bolj kakor stare listine (Urkunden) na per-

*) Ta red se vsaki versti pristavi.